

Groddjur på Utlängan 2005

– Resultat från en två dagars
inventering

Rapport: 2005:14

Rapportnamn: Groddjur på Utlängan 2005 – Resultat från en tvådagars inventering

Utgivare: Länsstyrelsen Blekinge län, 371 86 Karlskrona

Hemsida: www.lansstyrelsen.se/blekinge

Dnr: 511-446-04

ISSN: 1651-8527

Författare: Jan Pröjts, Ekologgruppen

Layout: Jan Pröjts, Ekologgruppen

Foton: Jan Pröjts, Ekologgruppen

Kontaktperson: Jonas Johansson, jonas.johansson@lansstyrelsen.se

Omslag/Foto: Södra Sanken, nära Utlängans sydspets, Jan Pröjts.

Länsstyrelsen rapporter: www.lansstyrelsen.se/blekinge/Publikationer

Upplaga: endast nätupplaga

Kartor: © Lantmäteriet 2004, Dnr: 106-2004/188

Författaren svarar själv för de bedömningar och slutsatser som förs fram i rapporten och de kan ej åberopas som Länsstyrelsens ställningstagande.

© *Länsstyrelsen Blekinge län*

Innehållsförteckning

	sidan
Sammanfattning	2
Inledning	3
Metodik	3
Resultat.....	4
Observerade groddjur.....	4
Beskrivning och kommentarer av besökta områden	5
Diskussion	8
Naturliga förutsättningar för strandpadda och grönfläckig padda på Utlängan	8
Landmiljöer	8
Vattenmiljöer.....	8
Avslutande kommentarer och förslag till fortsatt arbete	9
Allmänt.....	9
Förslag till fortsatt arbete	9
Referenser	10

Rapporten är författad av: Jan Pröjts
 Samtliga foton är tagna av författaren.
 Uppdragsgivare: Länsstyrelsen i Blekinge län

Omslagsbild: Södra Sanken, nära Utlängans sydspets.

Landskrona i augusti 2005
 EKOLOGGRUPPEN

Sammanfattning

Rapporten redovisar resultatet av en två dagars inventering på Utlängan i Karlskrona skärgård i juni 2005, i syfte att belysa förekomsten av de rödlistade arterna strandpadda och grönfläckig padda. Målet var också att undersöka de naturliga förutsättningarna för dessa båda arter samt förekomsten av andra groddjur på ön. Lämpliga miljöer på land och i vatten undersöktes dag- och nattetid. Speciellt inriktades på att höra eller se spelande djur i lämpliga lekmiljöer.

Inventeringen resulterade inte i några fynd av de ovannämnda arterna, vare sig på land eller i vatten. Utifrån resultatet dras därför slutsatsen att de inte förekommer på Utlängan längre. Strandpadda har påträffats tidigare i mindre antal, men i bästa fall återstår endast enstaka exemplar. Inga fynd av grönfläckig padda har gjorts tidigare, men med tanke på de naturliga förutsättningarna bedömdes ändå att det fanns en viss chans till fynd av arten. Däremot hittades yngel av åkergroda, vanlig padda samt mindre vattensalamander i flera olika vatten.

I rapporten diskuteras vidare möjligheterna till en etablering av nya paddbestånd på Utlängan genom förflyttning av ägg från existerande lokaler i Blekinge. Därför föreslås en förbättring av existerande vattenmiljöer på de södra sidorna av ön, i syfte att minska risken för uttorkning under den känsliga yngelperioden under sommaren.

Strandpadda (*Bufo calamita*) och grönfläckig padda (*Bufo viridis*). Bilderna är tagna i Skåne.

Inledning

Följande rapport redovisar resultatet av en tvådagars inventering av groddjur på Utlängan i östra Blekinge 1 och 2 juni 2005. Målet har varit att kontrollera eventuell förekomst av de sällsynta och tillika rödlistade arterna strandpadda (tidigare stinkpadda) och grönfläckig padda samt även de naturliga förutsättningarna för dessa och andra amfibier på ön.

Förekomsten av paddorna i Blekinge har undersökts under flera decennier framförallt av Gunnar Strömberg, men mer systematiskt först under senare år. Länsstyrelsen sammanfattade kunskapen i två regionala åtgärdsprogram 2004. Där framgick att strandpaddan var spridd på åtskilliga lokaler i östra Blekinge, främst på fastlandet. Den grönfläckiga paddan har för början betraktas som betydligt mer sällsynt och är på väg att försvinna helt från länet.

Enda lokalen där arterna har påträffats tillsammans i modern tid är Utklippan, vilken samtidigt är en av totalt fyra kvarvarande lokaler för den grönfläckiga paddan i Sverige (resterande tre finns i Skåne). För närvarande är situationen under kontroll med god reproduktion för båda arterna.

På den närbelägna och betydligt större Utlängan har aldrig grönfläckig padda observerats, vilket kan synas egendomligt med tanke på att arten förutom på Utklippan även hittats vid Torhamn och i trakten kring Karlskrona, således på ömse sidor om Utlängan. Bristen på observationer på kan antingen bero på dåliga naturliga förutsättningar, slumpmässiga faktorer eller helt enkelt förbigången förekomst. Däremot är strandpaddan funnen på ön i sen tid av Gunnar Strömberg, dock endast i mindre antal.

Det nationella åtgärdsprogrammet för den grönfläckiga paddan har under senare år inriktas på att sprida arten till nya miljöer med hjälp av biotopförbättrande åtgärder i kombination med yngel/paddutsättningar. Detta har skett i Skåne, på Öland och Gotland samt vid ett tillfälle på Utklippan 1994. Den senare utsättningen var lyckat, till skillnad från många andra försök.

Utlängans strategiska läge gör ön intressant just när det gäller etablering av nya lokaler för grönfläckig padda i Blekinge och senare i rapporten diskuteras möjligheterna till detta närmare.

Metodik

Under dagtid besöktes alla öppna och välbetade områden på ön för att kontrollera förekomsten av möjliga lekvatten, d v s hållkar, pölar och översvämningar. Eftersom våren varit nederbördsfattig på Utlängan, var många översvämningar och mindre hållkar redan uttorkade vid besöket. I existerande vatten håvades efter yngel samt mättes vattentemperatur. Ett vattenprov togs i sydöstra Sanken, där förhållandena var som allra bäst för fynd av paddorna. Vid återkomsten till Landskrona dagen efter gjordes de vattenanalyser som var mest av vikt för utvärderingen.

Kvälls-natttid besöktes lämpliga lekvatten, framförallt i söder, för att lyssna och medelst pannlampa leta efter spelande paddor. Artspecifika läten spelades upp vid varje ställe för att öka möjligheten till spel. Genom det torra vädret var förutsättningarna inte optimala, men ändå goda genom inte allt för låga nattetemperaturer.

Resultat

Observerade groddjur

Tre arter hittades vid besöket: åkergroda, vanlig padda och mindre vattensalamander. Fynden av dessa arter gjordes endast i form av yngel. Inga vuxna eller juvenila exemplar hittades på land eller i vatten, vilket delvis torde bero på det torra vädret, dels på att ovannämnda arters lekperiod brukar infalla tidigare under säsongen. Flest yngel sågs i Maren, vilket är det största sötvattnet på ön. I övrigt var antalet funna yngel få, trots ihärdig håvning. Förekomsten av dessa arter är inte förvånande och de är hittade tidigare på ön. De är dessutom allmänt förekommande i Blekinge. Som exempel kan nämnas att åkergroda är funnen ända ute på Utklippan.

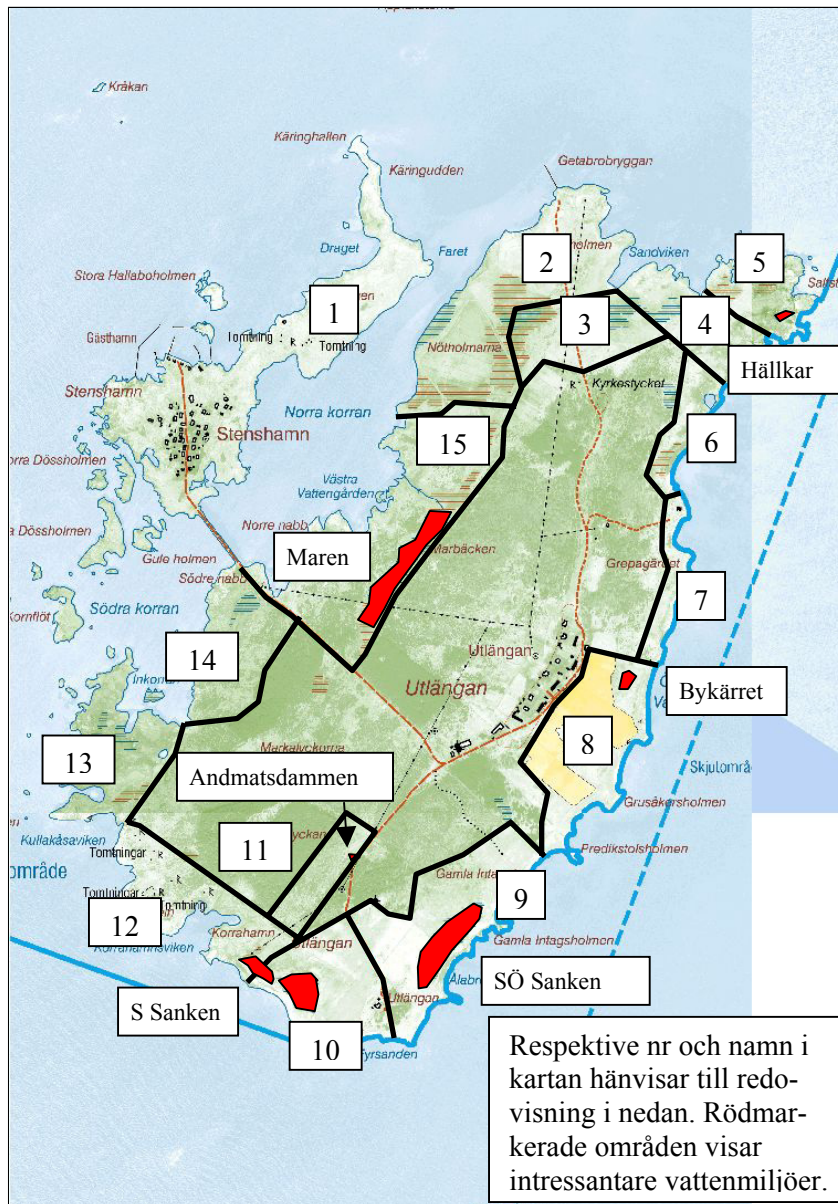
Område	Lokal	Art	Kommentar	Antal
8	Bykärrret	Åkergroda	Yngel	1
8	Bykärrret	M. vattensalamander	Yngel	1
9	SÖ Sanken	Åkergroda	Yngel	3
9	SÖ Sanken	M. vattensalamander	Yngel	1
10	S Sanken	Åkergroda	Yngel	5
12	Andmatsdammen	Vanlig padda	Yngel	1
15	Maren	Vanlig padda	Yngel	Många

Tyvärr hittades inga exemplar av strandpadda eller grönfläckig padda, trots för arterna goda vatten- och landmiljöer på vissa delar av ön. Förhoppningen var att åtminstone den förstnämnda arten kunde påträffas på öns södra delar, där Gunnar Strömberg haft fynd i få exemplar så sent som 2001. Vare sig flitig håvning eller noggrant eftersök på land resulterade dock i några fynd. Men strandpaddan är en nyckfull art med oregelbundna vanor, varför det fortfarande är osäkert huruvida den finns kvar eller inte. Bedömningen blir ändå att beståndet inte är livsdugligt på lång sikt p g a det låga individantalet.

Den grönfläckiga paddan har veterligen aldrig noterats på ön, även om det är troligt att den kan ha funnits tidigare, då ön var mer öppen och välhävdad. Med kännedom om artens biotopkrav, är de betade områdena med tillhörande översvåmningsområden på södra sidan av ön fortfarande lämpliga.

Som kuriosum kan även nämnas att en död snok observerades vid sjöboden på östra sidan av ön. Rimligtvis borde denna snok ha kommit till ön simmande. Någon fast population av snok eller andra reptiler verkar inte finnas.

Beskrivning och kommentarer av besökta områden

2-3. Strandängar i norr

Fina och välbetade ängar ut mot havet, med tillhörande stenmurar inåt land. Alla översvåmningsområden var uttorkade vid besöket, endast i strandlinjen fanns grunda vattenområden med havssäv som i nödfall skulle kunna passa som lekmiljöer för de sällsynta paddorna (se bild).

4-5. Strandängar och hållar i nordöst

Välbetade och steniga strandängar med hållmarksområden längst i nordöst. Några av dessa höll fortfarande vatten vid besöket (se bild), andra var uttorkade. Rikligt med tång i strandkanten.

6-7. Strand i öster

Smalt öppet strandparti med tångvallar och sand. I söder vid sjöboden finns hållar med små hållkar, tyvärr alltför små för att passa som lekmiljöer (se bild).

8. Åker och äng vid byn

Delvis hävdade åkrar och ängsområden öster om byn. Sand och tångvallar vid havet. I norr finns ett kärr ("bykärret") innanför strandvallen, fortfarande med vatten vid besöket (se bild). Här hittades yngel av åkergroda och mindre vattensalamander. Vattenhållningen är troligen för dålig, men viss fördjupning vore ganska enkelt att åtgärda. Närmaste omgivning ohävdad för närvarande.

9. Sydöstra Sanken med omgivande strandängar

Välbetat ängsområde med tillhörande saltpåverkade översvämningar intill strandvallen (se bild). Fortfarande gott om vatten vid besöket, men normalt med uttorkning senare under. Fynd av åkergroda. Tidigare förekomst av strandpadda. Till synes lämpliga land- och vattenbiotoper för de sällsynta paddorna så länge vattnet inte torkar ut. Putsning av vecketågsbestånden sker årligen.

10. Södra sanken med omgivande strandängar

Välbetat ängsområde med flera översvämningar liknande område 9 (se bild). Gott om vatten vid besöket. Fynd av åkergroda. Till synes lämpliga land- och vattenbiotoper för de sällsynta paddorna så länge vattnet inte torkar ut.

11. Röjd betesmark med andmatsdamm

Nyligen buskröjd betesfålla med mindre damm i norra delen vid väg (se bild). Dammen helt täckt av andmat. Därför låg vattentemperatur. Fynd av vanlig padda (ett yngel). Tidigare förekomst av strandpadda, men miljön numera helt opassande för de sällsyntare paddorna. Lämpligast vore att gräva en ny damm intill.

12-14. Strandområden i väster

Strandområden med sämre betestryck och bitvis högvuxen vegetation. Nära vägbanken i område 14 finns några fina hållkar (se bild), men ganska salt vatten i dessa. Önskvärt med bättre betestryck på denna delen av ön.

15. Maren med omgivande betesmarker

Delvis välbetat område med större kärrområde och bäck i de centrala delarna med till synes god vattenhållning. Mjuk botten. Bitvis ganska igenvuxet. Gott om yngel av vanlig padda i kärret. Troligen för hög vegetation för att passa de sällsyntare paddorna.

Diskussion

Naturliga förutsättningar för strandpadda och grönfläckig padda på Utlängan

Landmiljöer

Genom fortsatt betesdrift med utgångsfår under hela året och nötboskap under sommaren, finns goda förutsättningar att hålla öppna områden fortsatt öppna och kanske t o m öka den välbetade arealen. Främst är det strandängarna på öns södra och norra delar som motsvarar de sällsynta paddornas krav, där de skulle kunna vara konkurrenskraftiga i förhållande till vanlig padda, vilken är mindre torktålig och trivs i högre vegetation. Detta kan förklara varför den vanliga paddan inte hittats vid fyren i söder. Även hållmarkerna och sandstränderna är sådana optimala landmiljöer.

Vattenmiljöer

Den mest avgörande faktorn för överlevnaden på lång sikt i ett område med strandpadda och grönfläckig padda är tillgången på lämpliga lekvatten under lek- och yngelperioden maj-juli. I fallet Utlängan är arternas krav på solbelysta, välbetade pölar med få konkurrerande arter och predatorer tillgodosedda i södra och sydöstra Sanken och i viss mån även uppe i hållkaren i nordöst. Problemet är ofta att dessa lekvatten kan torka ut för tidigt på säsongen, beroende på låg nederbörd under vår och sommar. I år har dock de grundvattenförsörjda pölarna hållit vatten ganska länge, trots torrväder, vilket visar att annat än nederbörden också kan vara avgörande för vattenhållningen.

Normalt sett brukar södra och sydöstra Sanken torka ut i slutet på juli (muntligen Lars-Gunnar Lundquist), vilket får anses vara godtagbart ur paddornas perspektiv. Men misstanken om problem med uttorkning, vilket troligen missgynnat strandpaddan under senare decennier, gör det svårt att inte föreslå vissa biotopförbättrande åtgärder.

Arterna är i viss mån gynnade av uttorkning, eftersom detta minskar antalet konkurrerande arter och slår ut predatorer inför nästa leksäsong. Predatorerna i detta fall är endast rovlevande insekter, ingen fisk är hittad i pölarna. En annan möjlig predator är minken som observeras då och då längs kusten.

Analys av vatten från sydöstra Sanken visade på godtagbar vattenkvalitet även om vattnet var brunfärgat (se tabell 1). Troligen förekommer regelbundet saltvattensinträngning vid högvatten och storm, vilket kan förklara det höga värdet för konduktiviteten. Färgtalet var mycket högt, beroende på hög humushalt i vattnet. Torv dominerar i bottenmaterialet.

	pH	Alkalinitet mmol/l	Kond mS/m	Färg mgPt/l
S Sanken	6,6	0,30	118	600

Tabell 1. Resultat från vattenanalys, prov taget från sydöstra Sanken 2005-06-02.

Avslutande kommentarer och förslag till fortsatt arbete

Allmänt

Inventeringen har visat att strandpaddan och gröNFLäckiga paddan troligen inte förekommer på Utlängan. Detta beror troligen på successivt minskande livsrum och färre lekmiljöer under längre tid, där den vanliga paddan istället gynnats i igenväxande marker och efter hand utkonkurrerat sina släktingar. Detta fenomen kan ses i många områden i södra Sverige, t ex på Öland och i Skåne. Förekomsten av mink i kustbandet har säkerligen också missgynnat vissa populationer. Omvända förhållandet råder på Utklippan, där isoleringsgraden och den karga miljön i sig hindrat den vanliga paddan från att etablera sig permanent.

I dagsläget finns små möjligheter att paddorna kan sprida sig på naturlig väg från Utklippan till öar närmare fastlandet. Därför bör man överväga en aktiv återetablering, eller i fallet gröNFLäckiga paddan introduktion till sinsemellan närbelägna öar, där goda förutsättningar finns för vidare spridning. Utlängan, Inlängan, Ungskär och Långören ligger tillräckligt nära varandra för att den gröNFLäckiga paddan efter etablering kan sprida sig vidare på egen hand från ö till ö, åtminstone på längre sikt och på så sätt skapa en metapopulation. Den marina spridningsförmågan är väl dokumenterad på den nyskapade ön Pepparholm i Öresund, dit paddan tagit sig på egen hand från Saltholm, en sträcka på flera kilometer i ett vatten saltare än i Östersjön.

I det regionala åtgärdsprogrammet för den gröNFLäckiga paddan är en återetablering föreslagen på Hanö, med hjälp äggsträngar hämtade från Utklippan. Utlängan eller någon närbelägen ö kan ses som ett andrahandsalternativ i sammanhanget. Liksom på Hanö krävs det vissa biotopfrämjande åtgärder och i fallet Utlängan bör man t ex fördjupa befintliga vatten eller gräva nya för säkerhets skull.

Metoden med förflyttning av ägg är med framgång praktiserad i Danmark, i form av 5-10 halva strängar under 3 års tid, fördelade i 2-3 vatten (meddelande Lars Briggs, Amphiconsult). En återintroduktion av strandpadda kan ske på samma sätt, men då med material från fastlandet av transportmässiga orsaker. Utsättningar av ett mindre antal strandpaddeyngel har tidigare gjorts på Utlängan, dock utan framgång (muntligen Gunnar Strömberg).

Förslag till fortsatt arbete

- Utskick av information till permanent- och sommarboende på Utlängan och närbelägna bebodda öar med uppmaning om att rapportera alla groddjur till länsstyrelsen, framförallt de sällsyntare arterna.
- Ytterligare inventering av andra större öar som inte redan besökts av Gunnar Strömberg, framförallt gällande paddförekomst, lämpliga lekvatten och möjligheten för att de sällsynta paddorna kan etablera sig där.
- Om en introduktion av gröNFLäckig padda blir aktuell på Utlängan bör man koncentrera insatserna i områdena 8-10. Lämpliga åtgärder är fördjupning av "bykärret" och delar av södra och sydöstra Sanken, i syfte att öka den vattenhållande förmågan under torrår. Även grävning av nytt vatten intill andmatsdammen eller någonstans på betesmarkerna i söder kan vara en god idé. En försvårande omständighet är dock att de nödvändiga maskinerna i dagsläget inte finns på Utlängan (muntligen Roland Carlsson). Alternativet till detta kunde då vara att på manuell väg åtminstone gräva fördjupningar i södra och sydöstra Sanken när dessa är torra.

Referenser

Länsstyrelsen i Blekinge. 2004. Grönfläckig padda – åtgärdsprogram för Blekinge. Rapport 2004:4.

Länsstyrelsen i Blekinge. 2004. Stinkpadda – åtgärdsprogram för Blekinge. Rapport 2004:5.

Naturvårdsverket. 2000. Åtgärdsprogram för bevarande av grönfläckig padda (*Bufo viridis*)

Naturvårdsverket. 2000. Åtgärdsprogram för bevarande av stinkpadda (*Bufo calamita*)

Tack till Gunnar Strömberg för uppgifter om groddjur på Utlängan. Dessutom tack till Roland Carlsson och Lars-Gunnar Lundqvist på Utlängan för logi och diverse nyttig information.

Åtgärdsprogram för hotade arter

Naturvårdsverket och länsstyrelsen storsatsar på åtgärdsprogram för att bevara hotade arter. Nästan 2000 av Sveriges djur- och växtarter riskerar att dö ut om inget görs. Till år 2010 ska därför 210 åtgärdsprogram för sammanlagt över 500 arter ha startat. Markägare, naturvänner och myndigheter engageras i detta arbete för att klara Riksdagens miljökvalitetsmål.

**LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN**

SE-371 86 Karlskrona
Telefon 0455-870 00
E-post: blekinge@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/blekinge